Ч. 216. Львів, неділя дня 27. вересня (10. жовтня) 1909. Річник XIII.

Передплата
на »РУСЛАНА« виносить:
в Австриї:
на цілий рік . . 20 кор.
на пів року . . . 10 кор.
на чверть року . . 5 кор.
на місяць . . 1·70 кор.
За границею:
на цілий рік: зі щоденною висилкою 7 долярів, або 12 рублів; з висилкою двічи в тижни $5^1/_2$ доляра, або 10 рублів; з висилкою що суботи $4^1/_2$ доляра, або 9 рублів.
Поодиноке число по 10 сот.

РУСЛАН

»Вирвеш ми очи і душу ми вирвеш: а не возьмеш милости і віри не возьмеш, бо руске ми серце і віра руска.« — З Руслановых псальмів М. Шашкевича

Виходить у Львові що дня крім неділь і руских сьвят о $5^1/_2$ год. пополудни.
Редакция, адміністрация і експедиция »Руслана« при ул. Оссолїньских ч. 11. (партер) (фронт від ул. Тихої). Експедиция місцева в Агенциї Соколовского в пасажі Гавсмана.
Рукописи звертає ся лише на попереднє застереженє.—
Рекламациї неопечатані є вільні від порта. — Оголошеня звичайні приймаюо. ся по цїні 20 с. від стрт ски, а в „Надісланім“ 40 іч від стрічки. Подяки і приватні донесеня по 30 сот. від стрічки.

Домаганя укр.-руского клюбу.

(X) З почином соймової сесиї сегорічної звернули ся були провідники польских сторонництв соймових до укр.-руского клюбу, щоби він подав свої домаганя, які міг би кр. сойм полагодити в своїм обсягу Укр.-руский клюб переслав 29. вересня президиї соймового кола польского письмо, в котрім ось які висловив домаганя:

„Маючи все на метї повну национальну автономію руского народу в Галичинї в усїх областях публичного житя, і не дотикаючи ся, а тим самим не зрікаючи ся домагань дальших, особливо тих, яких зреалїзоване належить до ради державної як до екзекутивної власти, ставить український соймовий клюб отсї домаганя підпадаючі законодатній компетенциї галицкого сойму:

I. На полї шкільництва в цїли збереженя вільного культурного розвою руского народа в Галичинї жадаємо:

2) роздїлу шкільної краєвої Ради на дві частинї, руску і польску, зглядно: утвореня при шкільній краєвій Радї окремої рускої секциї, покликаної до автономного рішаня справ руского шкільництва;

2) управильненя в дорозї закона справи викладної мови в народних школах в тім напрямі, аби була нею мова більшости в громадї, а школи для меншости з другою мовою викладною були закладані тодї, як зажадають їх родичі найменше 80 дїтий, приналежних до народности, яка творить меншість — тай постановленя, що наука другої краєвої мови є надобовязкова;

3) порученя соймовою ухвалою краєвій шк. Радї спорядити катастер шкіл народних після викладної мови і кляс та обсадженя місць краєвих і окружних інспекторів кандидатами польскої і рускої народности відповідно до числа национального відношеня шкіл;

4) зміни закона з 1907 р. про учительскі семінариї відповідно до внесеня пос. д-ра Ів. Макуха, тай аби не була виключена можність істнованя учительских семінарий з виключно рускою викладною мовою;

5) зміна закона з 22. червня 1867 р. що до викладної мови в середних школах в напрямі внесеня пос. д-ра Костя Левицкого, а поки се настане, ухваленя в біжучій сесиї сойму руских ґімназий у Бережанах, Стрию, Самборі, Яворові, Рогатинї;

6) цїлковитого ухиленя проєкту утраквістичних середних шкіл, при чім зазначує ся, що руский нарід уважає утраквізм зі становища інтересів педаґоґічних і народних, як вкінци й зі становища основного державного закона, незластивим і шкідливим і готов усїми можливими средствами єго заведеню протидїлати.

II. Що до реформи соймової ординациї виборчої жадаємо, не входячи на разї в инші подробицї закона. 40% всїх мандатів, при чім мала би бути відповідно застережена репрезентация руских меншостий на заходї і в містах.

III. Жадаємо, щоби дотациї на цїли просьвітні, культурні, а особливо задля піднесеня селяньского господарского добробиту ухвалювані соймом із краєвого фонду, були роздїлювані між Русинів і Поляків після ключа, установленого на основі посередної цифри між процентом руского населеня (43%) і оплачуваних ним безпосередних податків (33%), значить на основі пропорциї 62:38“.

Невідрадні вигляди.

Непорішене национальне питанє в Австрийскій державі довело наслїдком зростаючої з кождим роком национальної сьвідомости широких верств народних до справдешної пошести обструкцийної, яка проявила ся майже по всїх краєвих соймах і спиняє їх законодатну роботу. З 17 австрийских соймів можна було лише 13 скликати на сесию. Тирольского сойму не скликано, бо там була би італїйска обструкция не допустила навіть до почину сесиї, горицкий сойм треба було розвязати наслїдком обструкциї, а на Буковинї вироблено доперва начерк виборчої реформи, яка має довести до национального мира. З покликаних на сесию тринайцяти соймів не міг уконституовати ся ческий сойм, а як вчерашні дневники звіщають, трете змаганє правительства до урухомленя сего сойму розбило ся на нїчім. Галицкий сойм наслїдком рускої обструкциї і отяжлости соймової більшости, котра доволї часто не достарчує потрібного до ухвали числа послів, також не довів до нїякого позитивного висліду, а сесию істрийского сойму перервано, поки Італїйцї не порозуміють ся з Хорватами що до розмеженя громад. В стирийскім соймі нїмецка більшість вийшла із салї, бо Словінцї вносять там своєю мовою внесеня й інтерпеляциї, щоби тим способом зазначити свої права до двоязиковости сего краю. В каринтийскім соймі Нїмцї підня-

---

Я. Біленький.

Гетьман Іван Мазепа в ческій літературі.

(Конець).

Натомісць повинен був усунути визначне становище в драмі усїх прибічників Мазепи, що сповняють переважно ролю герольдів, помагають єму, приносять вісти про хід обставин і тим дуже причиняють ся до розвою і замотаня акциї.

Оно булоб і природнїйше і кориснїйше для цїлости.

Звертаючи свою увагу головно на Мазепу і викінчуючи єго постать як найстараннїйше, за мало заняв ся другими особами дїєвими, як Полуботком, Палїєм або Скоропадским, а вже рішучо занедбав Кочубея, а вчасти і єго дочку Марию. Мария і Кочубей змальовані мляво, їх характеристика не зовсїм викінчена, а значінє в драмі обмежене.

Сї недостачі Фричового твору не є однак так великі, щоби ми, не перецїнюючи вартости, не могли назвати єго твору гарним та признати й єму вартости лїтературної. Завдяки поодиноким чудовим частям, зискує твір богато на стійности і красї; у цїлім творі порозкидувана скрізь превелика сила правдивих перлин поетичних, гарних або трогаючих сцен та взнеслих думок. Автор відносить ся з одушевленєм до своєї поетичної дитини, Мазепи, а се одушевленє удїлює ся читачеви.

Коли додамо, що твір писаний цїкаво і проворо, то можемо сказати, що оцїнка булаб меншбільш повна.

Звернути ще лиш треба увагу на трудність, яку приходилесь Фричови побороти: Тема ся вимагала у поета чималих вступних студий, а зориєнтуватись у тій путанинї історичних подій на основі не конче критичних та предметових жерел, було вельми трудно. Наостанку звісно, що теми історичні є найтруднїйші, а особливо історичні драми; ледви чи маємо яку історичну драму, котрій не можна би закинути великої сили похибок.

В честь Фрича треба би сказати се, що він мав відвагу і хист, щоби піднятись так великого і трудного дїла і виповнив єго вповнї добре*).

Симпатиї Фрича для України, повне розуміне її недолї настроює нас ще прихильнїйше для него і єго драми. Ми не можемо перейти над сим твором рівнодушно до порядку дневного, ми повинні зложити Фричови прямо подяку за написанє сего, мабуть чи не одинокого в ческій лїтературі твору опертого на основі українського житя, і на добавок повного теплих і глибоких симпатий для нас. Се один з тих нечисленних творів, що знакомили Европу з Україною і зображували її в обєктивнім, безстороннім та кориснім для неї осьвітленю. Що автор, пишучи про Мазепу, користував ся також українськими піснями, про се сьвідчить наглядно пісня, яку він вложив в уста козаків. У Фріча читаємо:

Vysoko slunečko vychází, nizenko [zachazí
Oj kde se pan Semen Palej v Sibiři [prochazi.

Сї два вірші є дословним перекладом думи про Палїя:

Високо сонце сходить — низенько [заходить,
Ой десь то пан Палїй Семен по Сибіру [бродить[1]).

І се дрібне помічанє сьвідчить про начитаність Фрича та вказує ще на одно жерело, яким покористував ся він при укладї своєї драми.

Читано на „Лїтературних вправах“ проф. Студиньского в р. 1903.

Ярослав Біленький.

---

*) Годилоб ся, щоби хтось з наших поетів переложив сю драму нашою мовою і щоби наш народнїй театр ще в сїм роцї її виставив. — *Ред. Русл.*

[1]) Сахаровъ: „Русскія нар. пѣсни“ СПБ, 1838. т. IV. стр. 475.

ли протест проти того, що в межинароднім обороті поспішних поїздів наведено головне місто краю з назвою Цельовець, а хоч кр. президент оправдував се XIX арт. основних державних законів, більшість німецка соймова домагала ся рішучого усуненя сеї назви.

Лише форальсберский сойм ухвалив доси буджет, але там уже язикова пошесть проявила ся у внесеню п. Дрексля, котрий подав там внесене подібне як lex Axmann.

У Відні починає ся щораз більше заострювати спір між Німцями і Чехами, а промова д-ра Люеґера при заприсяженю нових віденьских горожан, в котрій він рішучо заявив ся проти допущеня ческих шкіл у Відні, показує, що між христ. суспільниками национальна загорілість дійшла до крайности. Нічого отже дивного, що на зборах виконного виділу німецких вольнодумних сторонництв у Відні в четвер, всї бесїдники заявили, що не вірять в спроможність успішної роботи в держ. радї.

З Буковиньскої Руси.

Буковиньскі посли: Василько, Пігуляк, Лукашевич, Семака, Спенул і віцемаршалок др. Стоцкий спільно устроїли в сїм тижнї цїлий ряд посольских віч вельми численних, на котрих обговорювали парляментарне і сучасне полїтичне положене. Крім того посол Василько поясняв причини виступленя буковиньских послів руских з укр.-руского парляментарного клюбу. Для Буковиньских Русинів мало би було дальше підтримуване обструкциї в держ. радї і спинюване законодатної роботи вельми шкідні наслїдки, а не помогло би галицким послам руским. Сї останні приневолені з огляду на положене Русинів в Галичинї вести остру опозицию, щоби добити ся заспокоєня своїх домагань. В тім не може їх спинити навіть та обставина, що инші славяньскі сторонництва (Слав. Союз) окрім Поляків посунули опозицию аж до обструкциї, хоч між руским клюбом і Слав. Союзом нема полїтичної спільности інтересів. Пос. Василько переконаний, що мимо загального права виборчого рада державна не буде могла бути дїяльною, поки не послїдує зміна конституциї в напрямі национальної автономії і усуненя з парляменту национальних суперечок. Така зміна конституциї, котра може бути переведена лише дорогою октройованя, повинна дослїдувати не тілько в Австриї, але і в Угорщинї, і лише тим способом можна дійти до загального втихомиреня в обох державах монархії. Крім того обговорював пос. Василько питане про поправу краєвих фінансів і становище бук.-руских послів до торгових договорів і військових предлог. На всїх вічах одобрено однодушно дїяльність руских послів і висловлено подяку і признане за їх роботу.

Реальна полїтика буковиньских послів довела до того, що сегодня мають уже крім руских ґімназий, також руску учит. семінарию, мають свого представника, радника двору Михальского в адміністр. трибуналї у Відні, а тепер ще в соймі осягнуть при переведеню виборчої реформи (сойм в тій цїли збере ся дня 15. с. м. на два днї), що для Русинів буде признано 17 мандатів, 2 членів в краєвім виділї, рускі справи будуть приділювані лише членам руским кр. виділу, а руский нарід буде в соймі репрезентований Русинами, а не москвофілами, як се в Галичинї вийшло в останних роках.

Полїтичний огляд.

Заграниця.

Щораз то певнїйшим здає ся, що льокальна війна з Кабилями стане війною на ширші розміри. На одних зборах, в яких брали участь визначні особи, заявили два ґенерали, що до Марока треба вислати конче 150.000 людий і утворити резерву з 50.000 людий в разї, колиб шерифове військо мало намір взяти участь в боротьбі на области Ріф. Колиб до сего дійшло, то станутъ неминучими міжнародні непорозуміня. Іспаньске правительство виготовляє довшу ноту до держав, підписаних на договорі в Альжесірас, в якій усправедливляє ся зі свого становища в Мароку та жалує ся на се, що Кабилї одержують потайки грошеву підмогу і оружия.

Що до военного пляну, то Іспанцї мають намір іти слїдами війни в р. 1850, то є в напрямі до Тетуану. Одначе мароканьский ґубернатор Тетуану заявив, що ся війна тревалаб вельми довго і не малаб нїякого успіху навіть в разї побіди, позаяк жителї Ріфу не мають нїякого одвічального проводира, а анї султан, анї Маґцен (так як турецка Порта) не прийме на себе одвічальности за них. Султан побоює ся, що коли так дальше піде, тодї буде мусів зірвати зносини з Іспанією. Між тим іспаньскі военні операциї на Ріфі тревають дальше. Маври заатакували табор дивізиї Сотомайор. Дві компанії урядили вибіжку з табору, а артилерия острілювала околицю, відки падали ворожі стріли. З Берлїна доносять, що Анґлїя в обаві о свої інтереси в Мароку, задумує вмішати ся до мароканьскої справи і тому вислала для скріпленя Ґібральтарскої фльоти 14 кораблїв, в тім два панцирники.

З огляду на критичне положене в Ємені, де, як вже було подано, прийшло до великої битви між турецким військом а Арабами, причім полягло по обох сторонах около 7.000 людий, відїхав там корабель з військом, одною гірскою батериєю, відділом машинових карабінів, з живностию і амуніциєю. В Альбанії Арнавти з области Люма не думають зовсїм о піддачі, не допускають до урядованя турецких властий і не платять нїяких податків. Навіть поїздка альбаньских послів у внутр краю не здала ся на нїчо. В разї нової военної експедициї мають Мірдити підпомагати Люманців.

Галицкий сойм.

49-те засїдане дня 7. жовтня

почало ся ½ 11-ої при слабій участи послів відчитанем петиций.

Внесене поставив пос. Долиньский о утворене реальної школи в Перемишлї, інтерпеляциї пос. др. Олесницкий: що до зарядженя ради шк. кр. збороняючого в бережаньскій ґімназиї переходити руским ученикам з головного закладу до руских кляс рівнорядних; що до зневаги нанесеної урядником стациї зелїзницї в Задвірю Рибіцким по причинї подання урядової посьвідки ґімназияльної в рускій мові; що до неправного введеня язика викладного в школї в Петрикові (пов. Тернопіль); що до надужить управителя школи народної в Старім Самборі; що до неправних відносин шкільних в Рихтичах (пов. Дрогобич).

Відтак одержавши слово, промовив намісник др. Бобжиньский: На основі телеґрами одержаної вчера в кабінетової канцеляриї Най. Пана маю честь оповістити, що ц. к. Ап. Величество зволив приняти висловлені телеґрафічно бажаня сойму з нагоди імянин і поручив менї, щоби я соймови за те і за его почуваня льояльности висловив найласкавійшу подяку.

Сойм перейшов відтак до дневного порядку а іменно до звіту кр. виділу про будову водних доріг, котрий відослано до водної комісиї. На основі звіту кр. виділу ухвалено en bloc закон про утворене громади Лукавець вишнївский з розпарцельованої табулярної посїлости Вишнїв.

Відтак мотивував пос. Васунґ своє внесене про зміни кр. закона про двотипові учительскі семінариї.

Сей закон з 1907. року накинено насильно сїльскому поселеню, а богато послів голосувало за ним тілько длятого, що був се закон про учительскі семінариї, котрих орґанїзация опирала ся доси на цїсарскім розпорядку. Людовцї противні двотиповости народних шкіл, бо сей устрій є злий і перестарілий. На послїдній анкетї в справі народного шкільництва всї учасники згодили ся на те, що на перших чотирох степенях науки повинні бути підручники й спосіб научаня однакові в міских і сїльских школах. Як дальшу причину поборюваня двотиповости семінарий підносить бесїдник те, що час посьвячений на науку господарства в семінариях обох типів є дуже малий, а цїлий ряд сїльских семінарий не дістав навіть наукових засобів городів і поля. Через те ріжниця між міскими й сїльскими семінариями є дуже мала й не може мати практичного значіня.

Внесене посла Васунґа відослано до комісиї шкільної. Звіт промислової комісиї про внесене пос. Баталії в справі статистики внїшної торговлї Галичини відложив маршалок до найблизшого засїданя на домагане п. Олесницкого, бо не було часу над ним застановити ся.

Приступлено відтак до розправи над звітом комісиї промислової про дїяльність II. департаменту краєвого виділу в справі попираня краєвого промислу.

По референтї п. Баталії забрав слово п. Олесницкий і вказав на те, що вся область повинна бути на боцї від национальної ворожечі, але на жаль — галицкий краєвий промисл є як раз областию, де розвельможила ся полїтика. Із звіту промислової комісиї видно, що там мають на увазї тілько польский промисл. В цїлім звітї читаємо тільки про ріжних польских промисловцїв а зовсїм промовчує ся придбаня Русинів на тім полї, хоч у нас останними роками почала ся дуже оживлена дїяльність та маємо чимало менших і більших підприємств промислових. Але тих руских промисловцїв не хотять знати а в краєвій промисловій комісиї засїдає всего оден Русин і то не промисловець, але професор. Таким способом цїла дїяльність в справі промислу є чисто польска а не краєва. Такою чисто польскою інституциєю має бути і предкладаний в звітї комісиї промисловий банк.

А що в найвисшім представництві промисловім Русини не є заступлені, Русини промисловцї тратять з ним звязь, бо знають, що там не мають своїх заступників. Так само готово стати з промисловим банком, який може піде на послуги Поляків. Се єсть дуже правдоподібно, бо провід галицкого промислу є в руках вшехпольского сторонництва, котрого дневник обговорюючи недавно стрийску виставу, зумів витягнути з неї тілько одну науку — що руску суспільність і руских промисловцїв треба бойкотувати! Бесїдний звертає увагу польских послів на те, що буде, коли у відповідь на се піде такий поклик, щоб бойкотувати польских лїкарів, адвокатів, котрі жиють з Русинів по містах в східній Галичинї. Бойкот не є сьвідоцтвом культури, але обявом загорісти і Русини его не проголошують, але коли польскі загорільцї такий поклик визвуть, то вина спаде на тих, котрі дали до того почин! Те, що галицкий промисл захопили в руки представники крайні польскі загорільцї, дає дуже сумний вислїд для розвитку руского промислу. Бесїдник ставить резолюцию: Сойм поручає виділови краєвому, щоби 1) доповнив краєву промислову комісию покликанем до єї складу відповідного числа, представників з поміж руских промисловцїв і 2) щоби при засновинах краєвого банку промислового покликав до участи особи рускої народности з кругів промислових і фінансових. При кінци заявив сяп роти сїрникового монополю. Може бути, що такий промисл був би на руку галицким фабрикантам сїрників. Алеж годї ратувати кілька фабрик накладанем нових тягарів на найбіднїйше населене, бо для нїкого не є тайного, що через сей монополь сїрники подорожіють. Бесїдник рішучо застерігає ся, щоби такий почин виходив з галицкого сойму. (Оплески).

Пос. Гальбан зазначує, що розвиток рільництва без промислового визискуваня его плодів виходить на шкоду рільництва і краю. Рільничі плоди наші перероблює ся заграницею і рільництво йде в неволю чужинцїв і їм дорого оплачує ся за рільничі машини й штучні навози. Без промислу рільництво мусить упадати, бо доперва промисл дає населеню споживну силу та забезпечує для рільництва певний збут его плодів. Висловлює отже надію, що новий промисловий банк не буде мати змагань против рільничих та що промисловий розвиток спинить залив молодежи ґімназий. Причиною галицкої нужди не є житє над стан, але зарібки низше

стану. Галицка суспільність зовсім не підготовляє ся до торгових договорів з Румунією, тоді як Німці засновують вже свої фабрики на Буковині, щоби збувати свої витвори в Румунії й Галичині.

Пос. Макух зазначив, що домашний промисл в східній Галичині не дізнає опіки, а навпаки скарбові власти роблять єму значні перепони. Руский нарід проявляє визначний талан. Вироби єго находять за границею великий збут, але у нас сим ніхто не займає ся, а Буковина швидше від Галичини заложила школу деревляного промислу гуцульского. Бесідник вніс резолюцию, якою взиває кр. виділ, щоби перевів основні розсліди в области домашнього промислу ткацкого, килимкарского, деревляного й мосяжного, провірив условини єго розвитку, обдумав спосіб орґанізациї і на найблизшій соймовій сесиї предложив відповідні внесеня.

Крім того згадав про надужитя комісарів староства проти селян, що заводять вироби черепиці і висловив бажанє, щоби кр. вид. заопікував ся виробом цементової черепиці і уладив кілька курсів виробу черепиці.

Відтак замкнено розправу. Промовляли ще яко ґен. бесідники пп. Левицкий і Ганчановский, щоби кр. виділ пособлював домашньому промислови гуцульскому і щоби засновано школу артист. промислу на Гуцульщині, а по виводі реф. Баталії і факт. спростованях ухвалено внесеня комісиї, та резолюцию посла Макуха а звалено резолюциї п. Олесницкого.

По полагоді зміни етату зелізничого бюра і ухвалі резолюциї шкільної комісиї що до учительскої праґматики переслано буджетовій комісиї наглі внесеня в справі погорільців, попирані п. п. Олесницким, Левицким, Королем і Сеником.

Засіданє скінчило ся о год $^1/_2$3-ої.

Слідуюче засіданє в суботу о 10-ої годині рано.

Просимо відновити передплату.

Новинки.

— **Календар.** В неділю: руско-кат.: Калистрата; римо-кат.: Франціщка В. — В понеділок: руско-кат.: Харитона; римо-кат.: Германа. — Ві второк: руско-кат.: Киріяка; римо-кат.: Максима еп.

— **Мазепа в літературі.** Під таким заголовком подав криптонімний автор К. З. свій „Відчит на вечерницях українскої молодіжи в честь Мазепи в Станіславові, дня 6. лютого 1909“ в „Громадскім Голосі“ з 6. жовтня с. р. (ч. 41). В слідуючім числі буде конець. Автор, хоч заняв ся лише „найвиразнійшими і найбільше приступними“ творами, в яких виступає героєм Мазепа, дав огляд незвичайно побіжний. Мимо сего стає він на котурни і пише у вступі: »Не маючи (?!) на думці подавати тут усего, що коли небудь було в літературі писано про Мазепу, а то задля того, що нагромадженє великого числа творів, де згадує ся про того гетьмана, ще й нераз менше цінних — не дає змоги докладно розглянути їх і може подобати на вичислюванє заголовків тих творів“. До сего додає автор примітку: „Подібне враженє робить статя: д. Б. Барвіньского в »Руслані«, та й почасти статя „Mazepa in europ. Dichtung“ Шведа д-ра Єнзена, видрукована в 7. ч. „Ukrainische Rundschau“.

Автор забув одначе додати, що подаючи в ч. 140 „Руслана“ статю п. з. „Гетьман Іван Мазепа в всесьвітній літературі і штуці“, підносив я: „На жаль ніхто не постарав ся доси, щоби зіставити бібліоґрафію тих творів европейскої літератури та заняти ся їх оцінкою... Тож хоч я й не історик літератури, зважив ся я для пошани памяти славного гетьмана дати бібліоґрафічний перегляд европейских творів (не беручи під увагу творів історичних) з обсягу красної літератури, яких темою є або історична діяльність гетьмана, або романтичні пригоди єго молодости (Фальбовска), а навіть з останніх літ житя (Мотруна Кочубеївна). Не маю очевидно претенсий на повноту і може бути, що якийсь твір котроїсь з европейских літератур уйшов моєї уваги, (таких творів меншої літературної стійности є може й більше). Попри те даю також короткий огляд всесьвітних творів штуки (малярство, ритівництво, музика), яких темою або героєм є гетьман Мазепа“.

Отже се »вичислюванє заголовків« мало троха иншу ціль, як собі виображає д. К. З. Ходило мені передовсім о те, щоби наш загал пересьвідчив ся наглядно, як дуже популярною була в Европі особа Мазепи, без згляду на се, чи якийсь твір, де він виступає героєм, є більшої або меншої вартости, тим більше, що я не ограничив ся самою літературою. Але не лише широким кругам невідомі були ті твори (крім загально звісних). Навіть такий визначний письменник, як Б. Грінченко звертав ся перед кількома роками з просьбою о вказанє єму творів европейскої літератури, що займають ся Мазепою. Можна лише жаліти, що Мазепою в „всесьвітній літературі і штуці“ для пошани памяти великого гетьмана мусів заняти ся історик (чому не взяв ся за се хто з заводових людий) та діждав ся іронічної замітки про »вичислюванє заголовків«. Коби менше слів, а більше діл у нас, тоді можеб ми чогось лучшого діждали ся про „Мазепу в літературі“, як переповіданя змісту загально відомих творів про сего гетьмана, переплітаного патриотичними фразами. *Др. Богдан Барвіньский.*

— **Міністер скарбу др. Біліньский,** при нагоді свого побуту у Львові яко соймовий посол, явив ся вчера рано в прокураториї скарбу. Прокуратор др. Енґель представив міністрови всіх референтів і урядників іменованих за часів урядованя мін. д-ра Біліньского. Потім міністер звиджував будинок, в якім містить ся прокураторія скарбу.

— **Рускі посьвідки на зелізницях.** До редакциї принесено нам на показ посьвідку виставлену в рускій і німецкій мові, видану в поїзді на заплачену належитість за продовженє їзди. Посьвідку виставив кондуктор на жаданє сторони на приписанім блянкеті. Видко, що вже повіяв инший вітер і замість викидати подорожних з поїзду, стали видавати їм по справедливости посьвідки в рускій мові.

— **З Самбора** пишуть нам: В суботу дня 2. с. м. відбули ся в Самборі загальні збори „Сокола“. На збори прибув також відпоручник і голова львівского „Сокола“ проф. Боберский. До виділу вибрано енерґічних і фахових людий, а на чолі єго станув радник суду п. Вол. Козакевич, а містоголовою є др. Лев Лопатиньский. Їх особи дають запоруку, що раз почате діло не стане в половині дороги. Наука руханки має відбувати ся в 3 відділах: мужескім, жіночім і діточім під проводом начальників проф. Ґериновича і Кордуби. Число зголошених до вправ членів вже тепер досягає сотки. Відроджений „Сокіл“ повинен внести більше житя між наше громадяньство. На другий рік ладить ся „Сокіл“ до посьвяченя свого прапора.

— **„Просьвіта“ в Америці.** У Філядельфії відбуло ся дня 15. вересня перше просьвітне віче. По рефератах пп. Евгена Гвоздика, І. Стеткевича і Дм. Андрейка вібрані делеґати з найдальших сторін Америки в числі около 150, приняли таку резолюцию: „Зібрані делеґати признають найбільше пекучою і потрібною народною справою основанє просьвітного товариства, яке має взяти в руки і вести наше просьвітне і економічне житє на чужині“. Серед незвичайного одушевленя і оплесків віче приняло поставлену резолюцию і назвало основане товариство „Просьвіта“. Цілию того товариства є: 1) Постарати ся, щоб в кождій парохії була заложена читальня; 2) в кождій читальні має бути курс для неграмотних; 3) при кождій церкві мусить бути школа для дітий; 4) заснувати висшу школу для учительок і дяків, при якій буде: 5) висший курс рускої літератури і історії для тих учеників Русинів, що ходять до висших анґлійских шкіл і 6) оснувати висшу приготовляючу школу до духовної семінариї. До переведеня діла вибрано виділ товариства. Предсідателем вибрано Преосьв. Епископа С. Ортиньского, містопредсідателем вийшов Іван Ґлова з Шамокін; секретарем рекордовим і секретарем фінансовим мають бути кождочасний учитель і кождочасний парох Філядельфії; касиєром вибрано Івана Паривляка з Ню Бритейн, Конн. До виділу, яко орґани виконуючі, війшло 6 референтів а іменно: Дм. Андрейко, Й. Стеткевич, Евг. Гвоздик, Й. Кирилюк, о. Павлюк і о. Понятишин, котрих працю поділено на такі секциї: 1) народних шкіл, 2) висших шкіл, 3) орґанізацийно просьвітну, 4) видавничу і 5) промислово-торговельну. До контрольної комісиї входять: 1) контрольор стану наук (інспектор), 2) контрольор фінансів і 3) конт. стану гіґієни. На сих трех контрольорів вибрано о. Д. Добротвора, С, Ядловского і Т. Лабовского. Яко найвисша рішаюча власть є „Совіт просьвітний“, котрий складають один радний духовний (о. Констанкевич), один радний сьвітский (А. Ґела) і ректор колеґії. Кромі сего вибрано трех шкільних референтів: А. Цурковского на Новий Йорк і округ, Шпікулу на Пітсбурґ і округ та о. Петрівского на Чікаґо і округ. По виборі виділу та урядників Преосьв. Еп. Ортиньский заявив, що яко першу підмогу на цілі товариства „Просьвіта“ жертвує свій дім, положений на Franklin Str. у Філядельфії, вартости 6,000 долярів.

— **Краєві запомоги на просьвітні цілі.** На засіданю буджетової комісиї в соймі полагоджено онодї на підставі реферату д-ра Ґломбіньского решту рубрики видатків на просьвіту. Між иншим підвисшено субвенцию для Наук. Тов. ім. Шевченка о 2.000 К до 10.000 К, для тов. „Просьвіта“ о 1.000 К до 9.000 К, для „общества Качковского“ о 1.000 до 9.000 К, дальше для руского Інститута для дівчат в Перемишлі признано надзвичайну субвенцию в квоті 1.400 К на будову дому, а Р. Тов. педаґоґічному у Львові 500 К яко першу рату на загальної суми 5.000 К.

— **Археольоґічні знахідки в садибі Софійского собору в Київі.** Сими днями в садибі Софійского собору на розі Стрілецкої та Георгіївскої улиць, де будує ся величезний будинок, при розкопуваню землї знайдено багато цікавих для місцевої археольоґії річей. Розкопано поки що три деревляні будівлї (X—XI століття), в окремій засипаній ямі найдено дві свинцові, вислі печатки з грецкими написами, в яких згадує ся імя Георгія, епископа руского. В однім гробі знайдено силу всякого скла найріжнороднійших форм і розмірів: фляшки, глечики, вази і т. и. Посудина ся хоч і побита, але значну єї частину легко можна зібрати та зліпити. Є надзвичайно цікава глиняна посудина, крита емалією, такоїж роботи, як і на білгородских плитках. Знайдено також бронзовий хрестик складаний, цілий ряд могилок — християньского погребу. Кістяки лежать головами на захід сонця, в головах та під боками біля них покладено цеглини та емальовані плитки. Крім того відкопано ще один фундамент якоїсь будівлї з XI століття, очевидно церкви, та частину стіни з XVII віку. Всї здобутки розкопок будуть відвезені до Петербурга. З сим фактом — пише „Рада“ — ніяк не можна мирити ся. Місцеві археольоґи повинні вжити всіх заходів, щоби наша старовина остала ся в нас. В столиці она зовсім не мати ме того значіня, яке моглаб мати, колиб остала ся в Київі — матери городів руских.

— **Новославізм в практиці.** З Праги доносять: В ческих кругах викликала невдоволенє вість про рішучу відмову російских кругів на заложенє всеславяньского банку в Празї. Росия отверає сей банк в Петербурзї і не хоче навіть приняти грошей ческих капіталістів.

— **Усуненє німецких вивісок в Празї.** З Праги доносять, що міский виділ.. візвав всіх купців, що занимають доми, які є власностию міста, щоби усунули з них німецкі написи. Вчерашного дня виконано сей приказ. Се зразок свободи і народної терпимости в Чехах.

— **Робім так само,** як в селї Саксаганї, верхнеднїпровского повіту (на Катеринославщині). „Рада“ пише: Кождого року 11—13. вересня відбуває ся повітова сільско господарска вистава, котру уладжує повітове земство. Вистава сего року була не така велика й розмаїта, як бувала она колишніми роками. Кажуть, ніби в кождим роком вистава все падає та падає і буцім би то від того, що селянинови що року все скрутнійше стає господарювати. Справді великі богатства зібрала вистава з цілого повіту. Мало цікавого та нового сей рік було на ній. Сказати, добра худоба, але на виставі було її мало. З півсотні жеребчиків, десятків зо два кобилиць, з півдесятка бугаїв, кілька телиць та трохи птиці — отсе й по всьому. Більше було огородини: картофлї, бураків, капусти, кавунів, гарбузів. По виноградству та бжолярству гарні проби були виставлені пасічником А. Беклемішевим — »Золота Пчілка« та економією Колачевского. Гарні й цікаві проби насіня та зразки усяких ростин показало верхнеднїпровске сільско-господарске товариство, котре має своє досьвідне поле. Прочитано на виставі 3 лекциї: по сільскому господарству, скотарству та садівництва.

В селї Смоляж, борзеньского повіту (на Чернигівщині) у сім році відбула ся друга чергова вистава від 13. до 15. вересня. На виставі не можна було бачити чогось особливого, але поглянути на неї було інтересно. Було чимало привезено усяких продуктів сільского господарства. Показували деякі машини, котрі тільки що позаводились на Борзенщині. Приводили також на показ скотину, коней — одним словом тут можна було бачити все, що міг дати найкрасшого в ділї сільского господарства ніжиньский та борзеньский повіти. Але треба сказати, що селяни мало інтересувались виставленими річами. Всї якось байдуже проходили поміж прилавки, на котрих було розкладене усе привезене на показ. Зате всіх привабив до себе хор з села Вертіївки, ніжиньского повіту, котрий співав українські пісні. Хор складає ся з сільских дівчат та хлопців. Гарну картину бачили ті, котрі прибули на виставу 13. вересня (ст. ст.) в неділю. Осіб 40 в українській одежі добре співають рідні пісні. І так гарно леть ся українська пісня! Співали довго, а люди все слухали і слухали. У програмі стояло 50 пісень. Орудує хором самоук д. Сліпенький. Сей хор є першим українським в тім окрузї. Він буває мало не на кождій виставі сих двох повітів — і всюди має успіх. Багато вже дано єму похвальних листів. На минулій черговій виставі в Ніжині сей хор дістав також похвальну грамоту.

— **Землетрясенє.** В сторонах Загребу в Хорвациї дало ся чути вчерашної ночи таке сильне

землетрясенє, що аж звони на звінницях відозвали ся. Слїдуючого ранка коло 11. год. землетрясенє повторило ся. В Загребі завалило ся кілька коминів. Сеізмоґрафи в Віднї записали в тім часї землетрясенє у віддаленю 300 клм., а зьвіздарня в Триєстї занотувала потрясенє землї у віддалї 200 клм. З того можна виносити, що осередок землетрясеня був десь в Хорвациї

— **Огнї.** Ві второк в полудне вибух в Ямницї коло Станїславова огонь в стодолї селянина Іваночка. Від того займили ся й сусїдні будинки та згоріло загалом 30 загород. Будинки були обезпечені в »Днїстрі«. — З Жидачева доносять, що там огонь знищив велику часть міста. — В Петрикові коло Тернополя згоріло мин. суботи 6 господарств селяньских, будинок шкільний і польска читальня »Тов. шк. людов.«. В огни згорів голова тоїж читальнї Фелїкс Жолиньский, старший, котрий хотїв виратувати свиню з горіючого хлїва. — В Рабцї вижній коло Хабівки згорів онодї паровий тартак Адольфа Леві з Відня. Шкода виносить около 300 тисяч корон.

Оповістки.

— **Наданє презенти.** Намісництво надало презенту на парохію цїсарского наданя в Пістинї, станиславівскої епархії, о. Августинови Арсеничови, дотеперішному парохови в Ясеневі горішнім.

— **Театр львівского „Сокола“** відограв завтрішної недїлї о 7. год. вечером драму з сїльского житя в 5 діях Ів. Франка п. з. Украдене щастє“.

— **На Знесїню** коло Львова відбуде ся завтра о 3. год. по пол. отворенє читальнї „Просьвіти“.

— **З почти.** Телеґрафічні уряди будуть отворені від 15. с. м. в Ріпинцях (пов. Бучач) і в Поникві (пов. Броди).

— **З армії.** Майор ґр. Шептицкий, брат Ексц. Митрополита став іменований військовим аташе в Римі.

Посмертні † оповістки.

— **О. др. Климентий Сарницкий**, архимандрит і єромонах Чина св. Василия Вел., емер. професор львівского унїверситету, б. радний міста упокоїв ся у Львові дня 8. с. м. в 77. роцї житя, а в 52. роцї сьвященьства. Покійник був одним з найвизначнїйших богословів і автором цїнних творів. Між иншими написав граматику еврейскої мови, якої учив на богословскім видїлї. Яко професора вибирано єго кілька разів деканом, а двічи був ректором львівского унїверситету. Єму завдячує Василияньский Чин у нас переведенє основної реформи. Похорони відбудуть ся в понедїлок о 11. год. рано з каплицї Боїмів. Вічна память Покійникови і земля Єму пером!

Наука, штука і лїтература.

— **Християньский календар Місіонаря** на рік звичайний 1910, зладив о. Епіфаній Теодорович ЧСВВ. Річник десятий. Жовква. Стор. 138 + оповістки, вел. 16 ки. Новий річник не уступає в нїчім попереднім. Зміст єго рівно богатий та ріжнородний, з добірними і гарно виконаними ілюстрациями. З безчисленних дрібних і довших оповідань пробиває всюда релїґійно-моральний і поучний напрям. Між статиями находить ся інтересна розвідка д-ра В. Щурата п. заг. „Почитанє Матери Божої в Запорожскій Січи“. Цїна календаря виносить всего 50 сот., а з почтовою пересилкою 60 сот.

— **Нива**, часопись посьвячена справам церковним і суспільним, виходить від дня 15. жовтня с. р. під редакциєю о. Олекс. Малицкого, бо дотеперішний єї редактор о. Он. Воляньский виїхав до Відня на дальші студиї св. Богословія. Ч. 20. „Нива“ містить отсї статї: о. др. О. Б.: Другий велеградский зїзд. — о. О. Воляньский: Скріпленє папства в XIX-ім стол. — Православний Схід в 1908 роцї. — о. А. Долиньский: Соборчик брідского деканату. — Всячина. — З церковного руху. — З поля статистики.

— **До писателїв гумористів і сатириків.** Просять нас помістити отсю відозву: З початком слїдуючого місяця появить ся у Львові перше число нового гумористично-сатиричного українського двотижневника п. з. »Стріла«. Отже видавництво сеї часописи звертає ся отсим із сердечним прошенєм до наших писателїв гумористів і сатириків, щоби зволили ласкаво надсилати для сеї часописи свої цїнні писаня. Рівнож просимо наших артистів малярів о надсиланє дотепних ілюстраций для „Стріли“. Материяли і ілюстрациї просимо слати на адресу: »Стріла« Львів, ул. Петра Скарги ч. 12.

— *Др. А. Лисенко.* **Заспокоїлось**, драматичний нарис в 1 дїї і 2 відслонах. Львів 1909. Накладом автора. Стор. 42, 32-ки. Цїна 50 сот.

— **„Русалка Днїстрова“.** Рухливе тернопільске „Тов. Інститут жіночий ім. княгинї Ярославни“, видає яко I том свого видавництва „Русалку Днїстрову“, в II. виданю. Виданє се ювілейне буде містити автоґрафи поета а іменно з Олеся, Псальмів Руслановиx і листу писаного поетом. перед смертию. Друк уже розпочав ся, а книжка вийде за 6 недїль Товариство „Ярославна“ просить о замовленя (по 2 К), які приймає на разї о. Застирець, Тернопіль, а збори учительскі всїх шкіл о закупленє сеї чудової книжки до бібліотек шкільних хочби по кілька примірників.

Телеґрами

з дня 9. жовтня.

Берлїн. З Петербурга доносять, що цар мимо тяжкої нервової недуги цариці виїде небавом відвідати італїйску пару королївску. Дорога буде вести сушею з Лївадиї на Київ, Варшаву, Берлїн і Відень.

Будапешт. В будучім тижни цїсар покличе до себе на послуханє ґр. Андрашого і ґр. Ст Тісу.

Відень. Нинї розпочала ся перед адмінїстр. трибуналом розправа проти мінїстра просьвіти, обжалованого проф. Вармундом за заборону викладів на унїверситетї в Інсбруцї.

Colosseum

в пасажи Германів

при ул. Соняшній у Львові.

Нова сензацийна програма

від 1. до 16. жовтня 1909.

Щоденно о 8. год. вечер представленє В недїлї і сьвята 2 представленя о 4. год. по пол. і о 8. год. вечером. Що пятницї **High-Life** представленє. Білети вчаснїйше можна набути в конторі Пльона при ул Кароля Людвика ч. 5.

Ол. Барвіньский. Історичний огляд засновин Народного Дому у Львові (на основі жерел). — Цїна 80 сотиків.

Ол. Барвіньский, З останних десятилїть XIX віку. — Цїна 40 сот.

W sprawie uniwersytetu lwowskiego, list Edw. Gniewosza, szefa sekcyjnego ministerstwa wyznań i ośw. do Alexandra Barwińskiego — Цїна 10 сот.

Гомерова Одиссея, переклад Нїщиньского Байди). Ч. I і II. — Цїна 4 К 40 с.

Метаморфози Овідия, переклад Сердешного. — Цїна 1 К.

Григорій С. Сковорода. — Цїна 30 с.

Кониський, Непримирена. — 40 с.

Куліш, Дон Жуан Байрона. — 40 с.

Антін Головатий, Уманця. — 30 с.

Шевченко, Наймичка, повість. — 60 с.

„ Княгиня „ 30 с.

Проф. Ратміров, повість Мордовця. — 40 с.

Оржешко, Великий, новеля. — 50 с.

Йов, переспів П. Ратая. — 1 К.

Можна дістати через адмінїстрацию „Руслана“ або в книгарнї Н. Товариства ім. Шевченка.

Церковні річи

КРАСНІ і ДЕШЕВІ ПРОДАЄ

„ДОСТАВА“

основана руским духовеньством — в **Станиславові** при ул. Смольки ч. 1, а у **Львові** при ул. Рускій ч. 20 (в каменицї »Днїстра«).

Там дістанє ся ріжні фелони, чаші, хрести, лїхтарі, сьвічники, таци, патерицї, кивоти, плащеницї, образи (церковні і до комнат), цьвіти і всякі другі прибори. Також приймають чаші до позолоченя і ризи до направи.

Удїл виносить 10 К (вписове 1 К), — за гроші вложені на щадничу книжку платять 6%. 29 (26—?)

РУСИНИ! Жадайте у всїх трафіках, торговлях і крамницях лише туток і паперців з першої галицко-рускої фабрики Евгена Білїньского в Збаражи.

З доходу сеї фабрики йде 35% на будову церкви в Сеняві, 10% на школи і бурси тов. педаґоґічного, а 5% на сироти і вдови по сьвящениках.

Держім ся поклику:

Свій до свого!

Телефон 788. — Конто щадницї почтової 25.261.

Товариство взаїмних обезпечень

„Днїстер“

у Львові, ул. Руска ч. 20. (власний дім).

приймає обезпеченя будинків, збіжа і знарядів господарских, від шкід огневих під корисними услівями,

числить умірковані премії за обезпеченя,

лїквідує шкоди безпроволочно по пожарі,

удїляє обезпеченим членам з річної надвижки зворoти.

За рік 1908 припадає на користь членів зворот 15%.

Полїси „Днїстра“ приймає при позичках Банк краєвий у Львові і в Чернівцях, Галицка Каса Ощадности, Руска Щадниця і инші каси ощадности.

Через „Днїстер“ можна асекуровати ся на житє в Товаристві взаїмних обезпечень в Кракові. Інформациї до обезпечень удїляють аґенциї „Днїстра“.

Зголошеня письменних господарів о аґенцию приймають ся тілько з таких громад, де єще не робить инший аґент „Днїстра“.

Фонди „Днїстра“ 31/12. 1908 виносять: Фонд резервовий і резерва премій К 1,865.540·—; инші фонди К 458.564·—; разом **К 2.324.104·—**

Канцеляриї Товариства отворені для сторін від год. 8—3.

Розклад зелїзничих поїздів

важний від 1. мая 1909.

До Львова приходять з	рано	перед пол.	по пол.	вечер	в ночи
Кракова	5·50	8·55	1·30	5·45	9·50
Кракова	7·25	9·50	—	8·40	2·30
Тарнова	—	—	1·10	—	—
Підволочиск	7.20	12·00	2·15	5·40	10·30
Черновець	8·05	—	2·05	5·58	9·30
Черновець	—	—	—	6·40	12.20
Станиславова	5·45	—	—	—	—
Коломиї.	—	10.20	—	—	—
Стрия	7·29	11·45	4·25	—	11·00
Пустомит	7·29	11·45	4·25	10·15*	11·00
Самбора	8·00	9·57	2·00	—	9·00
Любіня	8·00	9·57	2·00	9·00	11·45*
Рави рускої	7·10	12·40	4·50	—	—
Янова	8·05	1·15	5·00	9·25	10·10†
Брухович	7·10	10·05А	1·48Б	4·50	8·20
Брухович	8·15	12·40	3·27В	5·30Г	9·35В
Зимної води	5·50	7·25	1·10	5·45	9·50
На Підзамче:					
З Підволочиск	7·01	11·40	2·00	5·15	10·12
„ Бродів	7·01	—	2·00	5·15	10·12
„ Курович	—	—	11·19	—	9·39
„ Винник	8·07	—	11·19	3·26	9·39

Зі Львова відходять до	рано	перед пол.	по полуд	вечер	в ночи
Кракова	3·50	8·25	2·45	7·00	11.15
Кракова	—	8.40	6·12	7·35	12·45
Ряшева	—	—	3·30	—	—
Підволочиск	6·20	10·40	2·16	8·00	11.10
Черновець	6·10	9·35	—	—	10·38
Черновець	—	9·10	2·23	—	2·50
Станиславова	—	—	2·50	—	—
Коломиї	—	—	—	6·00	—
Стрия	7·30	—	1·45	6·55	11·25
Пустомит	7·30	10·35*	1·45	6·55	11·25
Самбора	6·00	9·05	—	3·40	10·45
Любіня	6·00	9·05	2·15*	3·40	10·45
Рави рускої	6·14	11·05	—	—	11·353
Янова	8·29	10·10	1·37†	3·40	6·30
Брухович	7.21	11·05	2·30В	5·50Г	8·34В
Брухович	6·14	9·00А	12·41Б	3·45	7·10	11·353
Зимної води	3·50	8·40	3·30	7·35	11·15
З Підзамча:					
До Підволочиск	6·35	11·00	2·31	8·29	11·32
„ Бродів	6·35	11·00	2·31	8·29	—
„ Курович	—	7·13	—	2·52	—
„ Винник	5·44	7·13	1·30	2·52	—

ЗАМІТКА: Поспішні поїзди печатані товстим друком. — *) Лише в недїлї і сьвята від 16/5 до 18/9. А) Лише в недїлї і сьвята від 1/7 до 31/8. — Б) Лише в недїлї і сьвята від 1/6 до 30/9. — В) В недїлї і сьвята а від 1/6 до 30/9 щодень. — Г) Щоденно від 1/7 до 31/8. — З) Лише в недїлї.

Видає і відповідає за редакцию **Семен Ґорук.**

З друкарнї В. А. Шийковского.

BIBLIOTECA UNIWERSYTECKA KUL